

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL MUHASEBE MEVZUATINA GÖRE FİNANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI VE DEĞERLEME HÜKÜMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI¹

COMPARISON OF CLASSIFICATION AND VALUATION PROVISIONS OF FINANCIAL
INSTRUMENTS ACCORDING TO RECENT ACCOUNTING LEGISLATION IN TURKEY

Serkan YÜCEL² - Mehmet Akif ÖNCÜ³ - Ahmet AKCAN⁴

Öz

Bu çalışmada finansal araçlar konusu kapsamına giren hesap gruplarının Türkiye'deki güncel muhasebe mevzuatı açısından sınıflandırma ve değerlendirme hükümlerinin karşılaştırması yapılmıştır. Yapılan incelemede finansal araçların Türkiye Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS)'nda değerlendirme yöntemi çerçevesinde sınıflandırırken Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğlerinde (MSUGT) ise hesap planı çerçevesinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ FRS)'nda ise MSUGT ile tam uyumlu olmasa da hesap grupları bazı sınıflandırma yapılmıştır. Finansal araçlar TMS/TFRS'ye göre ilke bazı bir değerlemeye tabi tutulmuşken, MSUGT değerlendirme hükümlerine yer vermemiş olup bu konuda Vergi Usul Kanunu (VUK)'na atıf yapmıştır. VUK'da ise uygulama netliği açısından daha kesin hükümler bulunmaktadır. BOBİ FRS ise bazı konularda TMS/TFRS ile bazı konularda ise MSUGT-VUK ile uyumludur.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, Değerleme, TMS/TFRS, BOBİ FRS, MSUGT-VUK

Jel Kodu: G10, G11, G18

Abstract

In this study, a comparison of the account groups' validation and classification provisions, within the scope of the financial instruments issue, has been made under the perspective of actual accounting legislations. It is seen that the financial instruments are classified within the framework of the Turkish Accounting / Financial Reporting Standards (TMS/TFRS in Turkish abbreviation) valuation method while The Communiques of Accounting Application System (MSUGT in Turkish abbreviation) are classified under the account plan. In Financial Reporting Standard for Large and Medium Size Enterprises (BOBİ FRS in Turkish abbreviation), however it is not fully compatible with its MSUGT, a classification based on account groups has been made. While the financial instruments were subject to a principle-based valuation according to TMS / TFRS, it did not include valuation provisions of the MSUGT and referred to the Tax Procedure Law (VUK in Turkish abbreviation). There are more definite provisions in The VUK in terms of application clarity. BOBİ FRS is compatible with TMS / TFRS in some cases and MSUGT-VUK in some cases.

Keywords: Financial Instruments, Valuation, TMS/TFRS, BOBİ FRS, MSUGT-VUK

Jel Code: G10, G11, G18

¹ Bu çalışma birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

² Öğr.Gör.Dr., Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, serkanyucel14@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-8744-5779

³ Prof.Dr., Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, mehmetakifoncu@duzce.edu.tr, Orcid: 0000-0002-4557-4214

⁴ Dr.Öğr.Üyesi, Gaziantep Üniversitesi, Oğuzeli Meslek Yüksekokulu, Akcan35@yahoo.com, Orcid: 0000-0001-8210-7327

1. GİRİŞ

Türkiye’de şirketlerin büyüklüklerine göre finansal raporlama yaparken uygulamak zorunda oldukları muhasebe mevzuatları da farklılık göstermektedir. Bütün şirketlerin vergisel yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla Vergi Kanunlarına uyumlu bir finansal raporlama yapması zorunludur. Ancak bağımsız denetime tabi olan şirketlerin bu raporlamaya ek olarak KGK tarafından yayınlanan standartlara uyumlu bir raporlama daha yapması gerekmektedir. Yapılan son düzenlemeler ile birlikte Türkiye’de muhasebe uygulamaları açısından üç farklı mevzuat bulunmaktadır:

Bağımsız denetime Tabi Olanlar:

- Büyük Ölçekli Şirketler; Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/IFRS)
- TMS/IFRS Uygulama Zorunluluğu Bulunmayanlar; Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartları (BOBİ IFRS)

Bağımsız Denetime Tabi Olmayanlar:

- Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği (MSUGT)-Vergi Usul Kanunu (VUK)

Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim (KGK) kurumu tarafından yayınlanan (TMS/IFRS)’ndeki en kapsamlı ve en karışık konunun “finansal araçlar” konusu olduğu söylenebilir. Çünkü TMS/IFRS’deki diğer konular genellikle bir standart altında ele alınmış olup hesap gruplarından sınırlı hesapları düzenlemektedir. Ancak finansal araçlar ile ilgili standartlar finansal durum tablosunun hem aktifinde raporlanan finansal varlıkları, hem de pasifinde raporlanan finansal borçları düzenlemektedir.

19

Bağımsız denetime tabi olan büyük ölçekli şirketlerin uygulamak zorunda olduğu Tam Set TMS/IFRS’de Finansal Araçlar ile ilgili dört temel standart bulunmaktadır:

- TMS 32 Finansal Araçlar: Sunumu
- TMS 39 Finansal Araçlar: Ölçme ve Muhasebeleştirme
- IFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar
- IFRS 9 Finansal Araçlar

Bu standartların içerisinde en kapsamlı düzenleme TMS 39 ve IFRS 9’da yapılmıştır. 01.01.2018 tarihi ve sonrasında başlayan hesap dönemlerinden itibaren “TMS 39 Finansal Araçlar Standartı kapsamındaki kalemlerin tamamına IFRS 9 hükümleri uygulanacaktır (Fındık, 2016: 62). Bu nedenle bu çalışmada, TMS 39 hükümlerine yer verilmemiş olup IFRS 9’un 2017 versiyonu dikkate alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı Türkiye’deki mevcut üç farklı muhasebe mevzuatında bulunan finansal araçların sınıflandırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili hükümlerinin karşılaştırılmasını yapmaktır. Bu çalışmada yürürlükte olan üç muhasebe mevzuatı açısından finansal araçlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

2. FİNANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI

Finansal araçlar konusu çok kapsamlı bir konu olup aşağıdaki varlıklar finansal varlık olarak sınıflandırılabilir (BDO, 2018:8);

- Nakit
- Bir sözleşme hakkı olabilir. Bu sözleşme;
  - Başka bir kuruluştan nakit veya başka bir finansal varlık alma hakkı sağlayabilir.
  - Finansal varlıklar veya finansal yükümlülükleri, potansiyel olarak elverişli koşullar altında başka bir kuruluşla değiştirmek için işletmeye hak sağlayabilir.
- Başka bir şirketin özkaynak aracı
- Şirketin kendi özkaynaklarına dayalı finansal araçlar

TMS/TFRS ve BOBİ FRS’de Finansal araçlar; “bir işletmenin bir finansal varlığının, başka bir işletmenin de bir finansal yükümlülüğünün veya özkaynak aracının artmasına neden olan sözleşmelerdir.” şeklinde tanımlanmaktadır (BOBİ FRS 9.3-TMS 32.11).

Finansal araçların nasıl sınıflandırılacağı ve ölçüleceği konusunda değişik görüşler bulunmaktadır. Bazı finansal tablo kullanıcıları bütün finansal araçlar için gerçeğe uygun değer ölçüsünün kullanılmasını desteklemektedir. Onlar gerçeğe uygun değer (GUD) ölçüsünün yatırımcıların güncel ekonomik olayların bir finansal varlığın gelecekteki nakit akımları üzerindeki etkisini değerlendirmeyi sağlamakta diğer ölçümlerden daha uygun olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca onlar, bir varlığın değerlemesinde ve raporlanmasında tek bir yöntemin kullanılmasının tutarlılığı desteklediğine ve böylece finansal tabloların kullanılabilirliğinin arttığına inanmaktadır. Diğerleri ise aynı fikirde değildir. Onlar birçok yatırımın satış için elde edilmediğini bunun yerine yatırımın ömrü boyunca elde edilecek gelir için edinildiğini belirtmektedirler. Onlara göre maliyet temelli bilgiler (itfa edilmiş maliyet) gelecekteki nakit akışlarını öngörmek için en uygun bilgiyi sağlamaktadır (Kieso vd.,2014: 814).

Yukarıdaki farklı görüşleri gözönüne alan Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) işletmelerin finansal araçları sınıflandırmasında “gerçeğe uygun değer” ve “itfa edilmiş maliyet” ana ölçüm kategorilerini uygulamasını ve standartların da bu şekilde hazırlanmasını kabul etmiştir (Fidan, 2018: 10). IASB tarafından yayınlanan standardın çevirisi olan TFRS 9 Finansal Araçlar Standardında bu şekilde bir sınıflandırma yapılmıştır.

Maliye Bakanlığı tarafından yayınlanan MSUGT’lerinde ise muhasebe uygulamalarına ilişkin açıklamalar hesap planı çerçevesinde yapıldığı için finansal araç şeklinde bir tanımlama yapılmamıştır. Finansal araç kapsamına giren işlemlere ilişkin açıklamalara ilgili hesap planı çerçevesinde ilgili hesap grubunda yer verilmiştir. Ancak MSUGT’lerinde değerlendirme hükümlerine yer verilmediği için bütün muhasebe işlemlerinde olduğu gibi bu gruba giren işlemler de VUK değerlendirme hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.

BOBİ FRS’de ise TMS/TFRS’deki sınıflandırma esas alınmamış olup nispeten MSUGT’lerine daha yakın bir sınıflandırma vardır. Bu açıdan BOBİ FRS’deki finansal araçlar bölümünün TMS/TFRS’ye göre anlaşılmasının ve uygulanmasının daha kolay olduğu söylenebilir.

Türkiye’deki farklı muhasebe mevzuatlarının ilgili standart ve bölümleri incelendiğinde finansal varlıkların şu şekilde sınıflandırıldığı görülmektedir:

Tablo 1: Finansal Araçların Sınıflandırılması

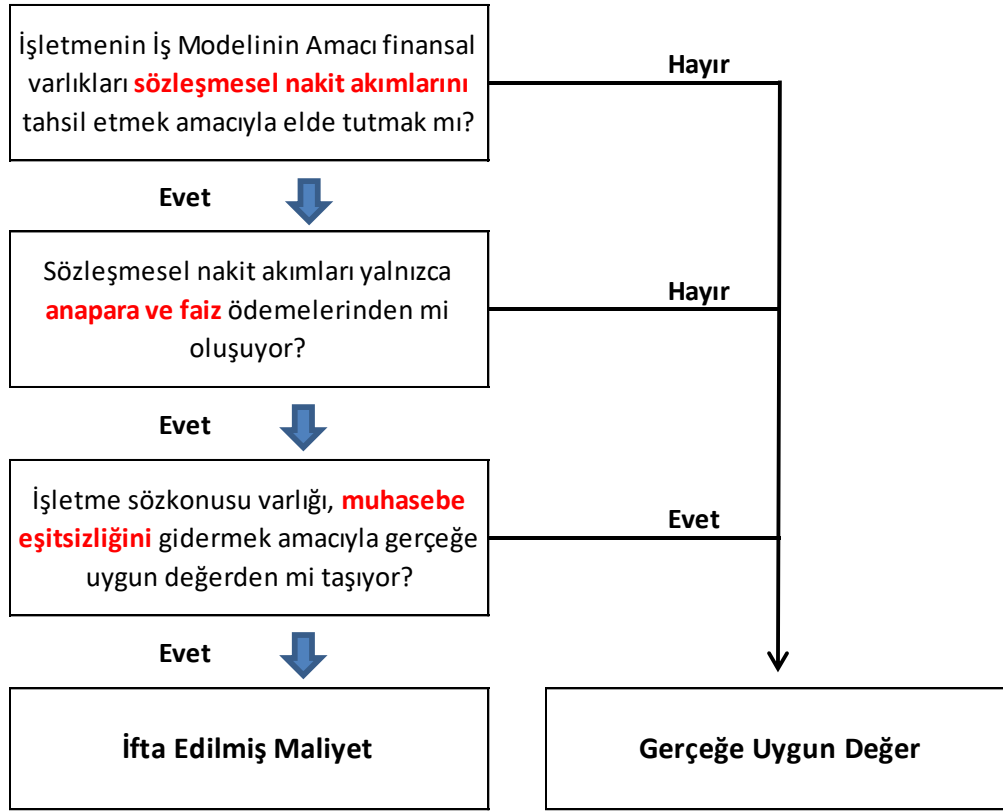
TMS/TFRS	BOBİ FRS	MSUGT-VUK
➤ İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Ölçülen Finansal Varlıklar ➤ Gerçeğe Uygun Değer İle Ölçülen Finansal Varlıklar ○ GUD Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılanlar ○ GUD Farkı Kar veya Zarara Yansıtılanlar	➤ Alacaklar ve Borçlar ➤ Borçlanma Araçları ➤ Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar ➤ Diğer Finansal Araçlar	➤ Hazır Değerler ➤ Menkul Kıymetler ➤ Ticari Alacaklar ➤ Mali Borçlar ➤ Ticari Borçlar

BOBİ FRS'nin ile MSUGT'lerinin sınıflandırması birbirine yakın olduğu için karşılaştırma yapmak daha kolaydır. Ancak TFRS 9'daki sınıflandırma bu iki mevzuattan tamamen farklı olduğu için hangi varlık-kaynak hesaplarının hangi finansal araç grubunda yer aldığı ayrıca belirlenmesi gerekmektedir.

TFRS 9'a göre finansal varlıklar aşağıdaki hususlar esas alınarak sınıflandırılır. (TFRS 9.4.1.1):

- a) Finansal varlıkların yönetimi için işletmenin kullandığı **iş modeli**,
- b) Finansal varlığın sözleşmeye bağlı **nakit akışlarının özellikleri**.

Bu bölümde yer alan hükümler incelendiğinde TFRS 9'da finansal araçların şu şekilde sınıflandırılabileceği anlaşılmaktadır:

Şekil 1: TFRS 9'a Göre Finansal Araçların Sınıflandırılması (PWC)

Yukarıdaki şemaya göre finansal araçların sınıflandırılmasında şu iki ölçütün dikkate alınması gerekmektedir:

- Finansal varlığın vadeli-vadesiz olma durumu
- Vadeli varlıklarda vade farkından başka getirilerin bulunması.

Aşağıdaki finansal araçlar, **itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen** finansal varlıklar olarak örneklendirilebilir (BDO, 2018: 13):

- Ticari alacaklar,
- Temel borç verme özelliklerini taşıyan krediler,
- Alım satım amacıyla elde tutulmayan devlet borçlanma araçları,
- Standart faiz içeren vadeli mevduatlar

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, sadece borçlanma araçlarının itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülebileceği anlaşılmaktadır (Kieso, Weygandt ve Warfield 2011, 883)

Buna göre aşağıdaki varlık-kaynaklar **itfa edilmiş maliyet** ile ölçülecektir:

- Vadeli banka mevduatı
- Vadeli alınan-verilen çekler

- Alacak-borç senetleri
- Tahvil, senet, bonolar (vadeye kadar elde tutulacak olanlar)
- Banka kredileri

Bunlar dışında kalan aşağıdaki gibi vadesiz olan bütün finansal araçlar ise **gerçeğe uygun değer (GUD)** ile ölçülecektir:

- Kasa – bankadaki nakit paralar
- Vadesiz çekler ve senetler
- Hisse senetleri

Bunlara ek olarak vadesinden önce elden çıkarılacak olan devlet tahvilleri gibi finansal araçlar da gerçeğe uygun değer (GUD) üzerinden ölçülecektir. Ancak Tablo 1’de görüldüğü gibi TFRS 9 hükümlerine göre GUD ile ölçülen finansal araçlar iki farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Konu ile ilgili TFRS 9 hükümleri incelendiğinde aşağıdaki şekilde örneklendirime yapılabilir (BDO, 2018:22-25):

GUD Farkı Kâr-Zararda Raporlananlar:

- Alım-satım amaçlı finansal varlıklar
- İtfa edilmiş maliyet ile ölçülmeye veya Diğer Kapsamlı Gelirde raporlanmaya hak kazanmayan bir borçlanma aracı

GUD Farkı Diğer Kapsamlı Gelirde Raporlananlar:

- Yatırım süresinin vadeden daha kısa olacağı **özel sektör** tahvillerine yapılan yatırımlar
- Yatırım süresinin vadeden daha kısa olacağı **devlet** tahvillerine yapılan yatırımlar

23

3. FİNANSAL ARAÇLARIN DEĞERLEMESİ

Bu bölümde finansal araçlar tek düzen hesap planındaki sırasına göre ele alınmıştır.

3.1. Hazır Değerler (Nakit ve Benzerleri)

Bu grup, nakit olarak elde veya bankada bulunan varlıklar ile istenildiği zaman değer kaybına uğramadan paraya çevrilme olanağı bulunan ve yüksek likiditeye sahip ve değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımların izlendiği hesaplardan oluşur. Bu grupta aşağıdaki hesaplar yer alır

- Kasa
- Alınan Çekler
- Bankalar
- Verilen Çekler ve Ödeme Emirleri (-)
- Diğer Hazır Değerler

TMS 7’ye göre **nakit**: işletmedeki **nakit ile vadesiz mevduatı** ifade etmektedir. (TMS 7.6-8) Ayrıca vadesiz çekler de nakit para gibi düşünülmektedir. Bu nedenle kasa ve vadesiz banka mevduatındaki nakit paralar ile vadesiz çeklerin değerlendirme hükümleri aynı olduğu için beraber ele almak uygun olacaktır. Verilen vadeli çekler ise “özün önceliği” kavramı gereğince vadeli

senetler gibi işlem görecektir. Bu nedenle Alınan vadeli çekler “alacak senetleri” şekilde, verilen vadeli çekler ise “borç senetleri” şeklinde ele alınacaktır (Uluşan, 2009-2: 150). Ayrıca İleri tarihli çeklerin reeskonta tabi tutulması ile ilgili 64 nolu VUK sirküsünde VUK’un 281 ve 285. maddelerine (alacaklar ve borçların değerlemesi) dayanılarak vadeli çeklerin reeskont işlemine tabi tutulabileceği belirtilmektedir. Bu konuda detaylı açıklama ilgili bölümde yapılmıştır.

Bu bölümde yer verilen finansal araçlar ise şu şekildedir:

- Kasa-bankadaki nakit paralar ve vadesiz çekler
- Vadeli banka mevduatları
- Diğer hazır değerler

3.1.1. Kasa-Bankadaki Nakit Paralar ve Vadesiz Çekler

Kasa ve bankadaki nakit paraların değerlemesi konusunda farklılık oluşturan tek konu paranın cinsi olup TL cinsinden olanlar ile döviz cinsinden olanlar arasında farklılık bulunmaktadır.

➤ TL Cinsinden Olanlar

TFRS 9’a göre işletmenin nakit akışlarını elde tutmak amacı ile edinmediği finansal araçlar “gerçeğe uygun değer” ile değerlendirilmektedir. Nakit paralar ve vadesiz çekler nakit akışı oluşturmadığı için bu finansal araç grubuna girmektedir. TL cinsinden paraların ve vadesiz çeklerin ise gerçeğe uygun değerleri **nominal (üzerinde yazılı) değerleridir**. BOBİ FRS’de bu konuda bir hüküm bulunmamaktadır. VUK md.284’e göre Türk Lirası cinsi nakit paralar dönem sonunda **itibari (nominal)** değerleriyle değerlendirilmektedir.

Buna göre kasadaki TL cinsinden paraların muhasebeleştirilmesinde mevzuat arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

➤ Döviz cinsinden Olanlar

Döviz cinsinden paraların ilk muhasebeleştirilmesinde mevzuat arasında fark bulunmamakta olup hepsine göre de **maliyet bedeli** ile kayıt altına alınacaktır. Dönem sonu değerlemede ise benzerlik olmakla beraber az bir farklılık bulunmaktadır. TFRS 9 ve BOBİ FRS **gerçeğe uygun değer** ile değerlendirilmektedir. Döviz cinsinden paraların gerçeğe uygun değeri ise o günkü **piyasa fiyatıdır**. MSUGT-VUK ise **borsa rayicini** dikkate almaktadır. “Borsa rayicinin olmadığı durumlarda ise Maliye Bakanlığı’nca kur tespit edilir.” (VUK, md.280). Türkiye’de döviz borsası bulunmadığından, döviz kasa mevcudu dönem sonunda, Maliye Bakanlığı’nca ilan edilecek kur ile değerlendirilmektedir. 30 Seri No’lu VUK Genel Tebliği’nde ise Maliye Bakanlığı’nın kur tespiti yapmadığı durumlarda **TC Merkez Bankası’nca** ilan edilecek döviz alış kurlarının değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği belirtilmektedir.

Tablo 2: Nakit Para-Vadesi Çeklerin Değerleme Hükümleri

	TL Cinsi Olanlar	Döviz Cinsi Olanlar	
	İlk Muhasebeleştirme Dönem sonu	İlk Muhasebeleştirme	Dönem Sonu
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer (Nominal)	Maliyet Bedeli (Alış Fiyatı)	Gerçeğe Uygun Değer (Piyasa Fiyatı)
BOBİ FRS	Gerçeğe Uygun Değer (Nominal)	Maliyet Bedeli (Alış Fiyatı)	Gerçeğe Uygun Değer (Piyasa Fiyatı)
MSUGT-VUK	İtibari değer ⁵ (Nominal)	Maliyet Bedeli (Alış Fiyatı)	Borsa Rayici (TCMB Kuru)

3.1.2. Vadeli Banka Mevduatı

Vadeli banka mevduatının değerlendirilmesi konusunda farklılık arzeden konu nakit paralarda olduğu gibi vadeli mevduattaki paranın cinsidir.

➤ TL Cinsi Banka Mevduatı

TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre TL cinsinden banka mevduatları ilk muhasebeleştirmede **gerçeğe uygun değer** ile kayıt altına alınacaktır. MSUGT'e göre de vadeli ve vadesiz banka mevduatı ilk muhasebeleştirme sırasında yatırılan paranın **nominal değeri (üzerinde yazılı değer)** ile değerlendirilir (Uluşan, 2009-2: 150). TL cinsinden paraların gerçeğe uygun değerleri üzerinde yazılı olan (nominal) değer olduğu için vadeli ve vadesiz banka mevduatının ilk kaydı sırasında mevzuat hükümleri arasında bir **fark olmadığı** anlaşılmaktadır.

Dönem sonu değerlemede ise TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye göre “**etkin faiz ile itfa edilmiş maliyet**” esası uygulanmaktadır. VUK md.281'de ise “Mevduat veya kredi sözleşmelerine müstenit alacaklar **değerleme gününe kadar hesaplanacak faizleriyle birlikte dikkate alınır**” hükmü yer almaktadır. Aynı maddede uygulanacak faiz oranının **T.C. Merkez Bankası** resmi iskonto oranı olduğu belirtilmiştir.

➤ Döviz Cinsi Vadeli Banka Mevduatı

Döviz Cinsi vadeli banka mevduatının ilk muhasebeleştirilmesinde vadesiz mevduatta olduğu gibi mevzuat arasında bir farklılık bulunmamakta olup hepsine göre de **maliyet bedeli** ile yani **dövizin elde edildiği kur üzerinden** kayıt yapılacaktır.

Dönem sonu değerlendirilmesinde ise iki farklı hesaplama yapılacaktır. Bunlardan biri vade farkı (faiz), diğeri ise kur farkıdır. Vade farkının hesaplanmasında TFRS 9-BOBİ FRS **etkin faizi** dikkate alınmaktadır.

Bu işlemten sonra döviz tutarı ayrıca TFRS 9-BOBİ FRS'ye göre **gerçeğe uygun değeri (piyasa değeri)**, VUK'a göre borsa rayici (TCMB kuru) esas alınarak ikinci defa

⁵ Çekler VUK'a göre dönem sonundan **mukayyet (kayıtlı)** değerleri ile değerlendirilir.

değerlenmektedir.

Tablo 3: Vadeli Banka Mevduatı Değerleme Hükümleri

	İlk Muhasebeleştirme	Dönem Sonu Değerleme	
		TL Cinsi	Döviz Cinsi
TFRS 9	Gerçeğe uygun değer	İtfa Edilmiş Maliyet	Gerçeğe uygun değer ⁶
BOBİ FRS	Gerçeğe uygun değer	İtfa Edilmiş Maliyet	İtfa Edilmiş Maliyet
MSUGT-VUK	Nominal Değer	Anapara + dönem faizi	Anapara + dönem faizi + borsa rayici

3.1.3. Diğer Hazır Değerler

Diğer hazır değerler, işletmenin sahip olduğu posta ve damga pulları gibi iktisadi kıymetler ile işletmede menkul kıymet olarak tutulan varlıklara ait vadesi gelmiş kupon bedelleri gibi kıymetleri içermektedir. VUK'a göre Diğer hazır değerler iktisadi kıymetin türüne göre **itibari (nominal)** veya **mukayyet (kayıtlı)** değerle değerlendirilir (Lazol, 2001: 60).

Hazır değerler yapısı gereğince **vadesiz nakit ve benzerleri** olduğu için bu başlık altında ele alınabilen varlıkların TFRS 9 ve BOBİ FRS uyarınca **gerçeğe uygun değer** ile değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.2. Menkul Kıymetler (Finansal Varlıklar)

Menkul kıymetlerden finansal varlık olarak sınıflandırılan “hisse senetleri” ile “tahvil senet ve bonolar bu grupta ele alınmaktadır.

3.2.1. Hisse Senetleri

TFRS 9.5.1.1'e göre **özkaynağa dayalı finansal varlıklar (hisse senetleri)** hem ilk muhasebeleştirmede hem de sonraki dönemlerdeki değerlemesinde, borsada işlem görüp görmemesine bakılmaksızın, **gerçeğe uygun değerle** değerlendirilmektedir. Ayrıca aynı maddede hisse senetlerinin edinimi ile ilgili olan **işlem maliyetlerinin** hisse senedinin **maliyetine eklenmeyeceği** hükmü yer almaktadır. TFRS 9'a göre değerlemeden kaynaklanan farkları **kar-zararda** raporlanmaktadır. Ancak işletmeler alım- satım amaçlı hisse senetlerinin değerlendirme farklarını **diğer kapsamlı gelirden** raporlayabilmektedirler. BOBİ FRS' de ise böyle bir tercih hakkı söz konusu değildir (Özerhan, 2016: 316).

BOBİ FRS'de ise borsa'da işlem gören hisse senetleri TMS/TFRS'de olduğu gibi **ilk muhasebeleştirmede işlem fiyatından** ölçülmekte, **işlem maliyetleri** maliyete eklenmemektedir. Dönem sonunda ise TFRS 9'da olduğu gibi gerçeğe uygun değer ile

⁶ Vadeli TL cinsinden banka mevduatı TFRS 9'a göre itfa edilmiş maliyet ile ölçülürken, döviz cinsinden vadeli banka mevduatının nakit akışları faize ek olarak kur farkından kaynaklanacağı için gerçeğe uygun değer ile ölçülen olarak sınıflandırılacaktır.

değerlenmektedir. Borsa’da işlem görmeyen hisse senetleri ise ilk muhasebeleştirmede, işlem fiyatları ve işlem maliyetlerinin toplamından oluşan **maliyet bedelinden** kayıt altına alınmakta, sonraki raporlama tarihlerinde ise **maliyet bedelinden (varsa) değer düşüklüğü zararları** düşülerek değerlendirilmektedir (BOBİ FRS 9.20-21).

MSUGT-VUK’da ise halka açık ve açık olmayan şeklinde bir ayırım bulunmamaktadır. VUK md.279’a göre hisse senetleri hem ilk alışı hem de dönem sonunda **alış bedeliyle** değerlendirilmektedir. Ancak VUK’un değerlendirme ölçüleri içinde “alış bedeli” yer almamaktadır. VUK md.262’de maliyet bedeli; “bir iktisadi kıymetin **alış bedeli** ile alışa ilişkin giderlerin toplamı” olarak tanımlanmaktadır. Buradan anlaşılacağı üzere alış bedeli, **alışa ilişkin giderleri** kapsamamaktadır (Yücel, 2016: 253). Dönem sonunda ise VUK’a göre alış bedeli ile değerlemeye devam edilecektir. Bu konuda MSUGT ile VUK arasında da farklılık vardır. Çünkü MSUGT hisse senetlerinin dönem sonundaki değer artışlarını dikkate almasa da **ihtiyatlık kavramı gereğince** değer düşüklüklerini kayıt altına almaktadır.

Hisse senetlerine ilişkin değerlendirme hükümleri tablodaki şekilde özetlenebilir:

Tablo 4: Hisse Senetleri Değerleme Hükümleri

	İlk Muhasebeleştirme		Dönem Sonu Değerleme	
	Halka Açık Piyasada İşlem Görenler	Halka Açık Piyasada İşlem Görmeyenler	Halka Açık Piyasada İşlem Görenler	Halka Açık Piyasada İşlem Görmeyenler
TFRS 9	Gerçeğe Uygun Değer (GUD) (işlem maliyetleri dahil edilmez)		GUD (değerleme farkı kar-zararda) ⁷	
BOBİ FRS	İşlem Fiyatı (işlem maliyetleri dahil edilmez)	İşlem Fiyatı (işlem maliyetleri dahil edilir)	GUD (değerleme farkı kar-zararda)	Maliyet Bedeli - Değer Düşüklüğü
MSUGT- VUK	Alış bedeli (işlem maliyetleri dahil edilmez)		Alış bedeli - değer düşüklüğü	

27

3.2.2. Tahvil, Senet ve Bonolar

TFRS 9’a göre İşletme, 5.1.3 paragrafı kapsamındaki ticari alacaklar dışındaki bir finansal varlığı veya finansal yükümlülüğü ilk defa finansal tablolara alırken **gerçeğe uygun değerinden** ölçer. Gerçeğe uygun değer değişimleri kâr veya zarara yansıtılanlar **dışındaki finansal varlık ve yükümlülüklerin** ilk ölçümünde, bunların edinimiyle veya ihracıyla doğrudan ilişkilendirilebilen **işlem maliyetleri de gerçeğe uygun değere ilave edilir** veya gerçeğe uygun değerden düşülür (TFRS 9.5.1.1). Buradan anlaşıldığı üzere işlem maliyetlerinin eklenmesi işletmenin

⁷ Alım-satım amaçlı olmayan özkaynağa dayalı finansal varlıkların değerlendirme farkını diğer kapsamlı gelirden raporlama tercihi de söz konusudur.

sınıflandırmasına göre değişmektedir. Buna göre piyasası olan tahvil senet ve bonoların işlem maliyetleri eklenmeyecek, **piyasası olmayanların ise eklenecektir.**

BOBİ FRS'ye göre tahvil, senet ve bonolar borçlanma araçları kapsamında ele alınmalıdır. Bu sınıfta yer alan finansal varlık ve yükümlülükler ilk kayda alma sırasında, **işlem maliyetleri de dâhil edilerek işlem fiyatları** üzerinden ölçülür (BOBİ FRS 9.12).

Yukarıda açıklandığı üzere VUK md.279'da adı geçenler dışındaki menkul kıymetlerin tamamı **borsa rayici** ile değerlendirilmektedir. Maddenin devamında yer alan açıklamalardan tahvil, senet ve bonoların ilk muhasebeleştirilmesinde öncelikli değerlendirme ölçüsünün **borsa rayici** olduğu anlaşılmaktadır. Borsa rayicinin olmadığı durumlarda ise **alış bedeli** ile kaydedilecektir. Ayrıca aynı hisse senetlerinde olduğu gibi alış bedeline **alış maliyetleri eklenmeyecektir.**

Dönem sonunda değerlemede TFRS 9'a göre işletmenin bu varlıkları elinde bulundurma niyetine göre farklılıklar oluşmaktadır.

TFRS 9' da, varlıkların yönetimi için işletmenin seçtiği model ve varlıkların sözleşmeye bağlı nakit akışlarının yapısı dikkate alınarak değerlendirme yapılmaktadır. TFRS 9.4.1.2-2A'ya göre tahviller şu şekilde değerlendirilecektir:

- Nakit akışlarını tahsil etmek amacıyla elde tutulan tahvil, senet ve bonolar **itfa edilmiş maliyetinden,**
- Nakit akışlarını tahsil etmek ve satmak amacıyla (her ikisini birden) elde tutulan tahvil, senet ve bonolar ise **gerçeğe uygun değerle** ölçülecektir. Değerleme farkı da özkaynaklarda **diğer kapsamlı gelirden** kaydedilecektir.

BOBİ FRS' de ise böyle bir ayrıma gidilmemiş olup, borçlanma araçlarının tamamı için dönem sonunda **itfa edilmiş maliyetle ölçüm esası** benimsenmiştir. (BOBİ FRS 9.11) Tam set TMS/TFRS'den farklı olarak, BOBİ FRS'de tüm finansal varlık ve yükümlülüklerde oluşan değerlendirme farkları kâr-zarar tablosunda gösterilirken, yalnız koşulları belirlenen türev araçlardaki değerlendirme farklarının özkaynaklarda sunulması söz konusudur (Gücenme Gençoğlu, 2017: 8).

VUK'da ise BOBİ FRS ile uyumlu olarak tahvil, senet ve bonolarda bir ayrıma gidilmemiştir. VUK md.279'a göre tahvil, senet ve bonolar **borsa rayici** ile değerlendirilecektir. Bu maddeye göre borsa rayicinin bulunmaması veya muvaazalı bir şekilde oluştuğunun anlaşılması durumunda ise menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin elde etme tarihinden değerlendirme gününe kadarki zamana düşen kısmının eklenmesi ile değerlendirileceği belirtilmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere VUK'da tahvil, senet ve bonoların önce **borsa rayici** dikkate alınacak. Eğer yoksa alış bedeli + gerçekleşen gelir (kur farkı dahil) şeklinde değerlendirilecektir. Bu yöntem kıst getiri yöntemi denmektedir (Saraçöz, 2008: 198).

Tablo 5: Tahvil, Senet, Bono Değerleme Hükümleri

	İlk Muhasebeleştirme		Dönem Sonu Değerleme	
	Nakit akışlarını tahsil etmek amacıyla elde tutulan borçlanma araçları	Nakit akışlarını tahsil etmek ve satmak amacıyla (her ikisini birden) elde tutulan borçlanma araçları	Nakit akışlarını tahsil etmek amacıyla elde tutulan borçlanma araçları	Nakit akışlarını tahsil etmek ve satmak amacıyla (her ikisini birden) elde tutulan borçlanma araçları
TFRS 9	Gerçeğe uygun değer (işlem maliyetleri dâhil)	Gerçeğe Uygun Değer (işlem Maliyetleri dâhil edilmez)	İtfa edilmiş maliyet-değer düşüklüğü	GUD- değerlendirme farkı diğer kapsamlı gelirden raporlanır.
BOBİ FRS	İşlem Fiyatı (işlem maliyetleri dâhil)		İtfa edilmiş maliyet - değer düşüklüğü	
MSUGT -VUK	Alış Bedeli (işlem maliyetleri dâhil edilmez)		Borsa Rayici (piyasası olanlar) (Yoksa alış bedeli + gerçekleşen gelir)	

3.3. Ticari ve Diğer Alacaklar

Bu başlık altında şu alacak türlerinin karşılaştırması yapılmıştır:

- Senetli ve senetsiz alacaklar
- Şüpheli Alacaklar

3.3.1. Senetli ve Senetsiz Alacaklar

TFRS 9.5.3'e göre senetli ve senetsiz alacaklar ilk muhasebeleştirilmesinde **gerçeğe uygun değerinden** kaydedilecektir. TFRS 9.5.1.3'de ise **önemli bir finansman bileşenine sahip** olmayan ticari alacakların ilk kaydı sırasında **işlem bedeli üzerinden** değerlendirileceği belirtilmektedir. Önemli finansman unsurunun tanımı konusunda ise TFRS 15'e atıf yapılmaktadır.

TFRS 15.63'de önemli finansman unsurunun süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. Bu maddeye göre vadesi **bir yıl veya bir yıldan az** olan senetli ve senetsiz alacaklarda vade farkı ayrıştırılmayacaktır. İşlem fiyatının **önemli bir finansman unsuru** içermesi (yani 1 yıl ve daha uzun vade) halinde **vade farkının ayrıştırılarak** hasılat tutarından ayrı faiz geliri şeklinde muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Bu şekilde ticari alacakların dönem sonunda **itfa edilmiş maliyeti üzerinden** değerlendirilmesi sağlanmıştır (Özerhan, 2016: 314).

BOBİ FRS'ye göre de vadesi bir yıl veya daha az olan senetli ve senetsiz alacaklar **itibari değeri** (üzerinde yazılı değer) ile değerlendirilmektedir. Vadesi bir yıldan uzun olan senetli ve senetsiz alacaklar ise **itfa edilmiş (vade farkı ayrıştırılmış) değeri** üzerinden değerlendirilmektedir.

(BOBİ FRS 9.8).⁸

Yukarıdaki hükümleri incelediğimizde TMS/TFRS ve BOBİ FRS'nin senetli ve senetsiz alacakların değerlendirilmesinde benzer uygulamalara yer verdiği görülmektedir.

VUK'a göre ise senetli ve senetsiz alacaklar **ilk muhasebeleştirmede mukayyet (kayıtlı) değeriyle** değerlendirilmektedirler (VUK md.281). Aynı madde "vadesi gelmemiş olan **senede bağlı alacaklar** değerlendirme gününün kıymetine irca olunabilir. Bu maddeden dönem sonunda yalnızca **senetli alacakların** reeskont uygulaması ile peşin değerine indirgenebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca bu maddeden senetli alacaklar için reeskont uygulamasının **ihtiyari** olduğu anlaşılmaktadır. Senetsiz alacaklar ise dönem sonlarında mukayyet değerleri ile değerlendirilmeye devam edilecektir.

Bu konuda diğer bir husus da itfa (reeskont) işleminde esas alınacak faiz oranıdır. İtfa işlemi TFRS 9-BOBİ FRS'ye göre **etkin faiz oranına** göre hesaplanırken, VUK'a göre **Merkez Bankası reeskont oranına** göre hesaplanmaktadır.

Bunlara ek olarak özün önceliği kavramı gereğince alınan **vadeli çekler** de senetli alacak olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle burada senetli alacaklar için yer alan değerlendirme hükümleri alınan vadeli çekler için de geçerli olacaktır.

Senetli ve senetsiz alacaklar ile alınan vadeli çeklerin değerlendirilmesine ilişkin hükümleri aşağıdaki tablodaki gibi özetleyebiliriz:

Tablo 6: Senetli ve Senetsiz Alacaklar Değerleme Hükümleri

		İlk Muhasebeleştirme	Dönem Sonu Değerleme
TFRS 9	Önemli Finansman ⁹ Unsuru İçermeyen	İşlem Bedeli	Kayıtlı Değer
	Önemli Finansman Unsuru İçeren	Gerçeğe uygun değer (vade farkı arındırılmış)	İtfa edilmiş maliyet
BOBİ FRS	1 yıldan az vadeli	İtibari Değer	Mukayyet Değer
	1 yıldan uzun vadeli	Gerçeğe uygun değer (vade farkı arındırılmış)	İtfa edilmiş maliyet
MSUGT-VUK	Senetsiz Alacaklar	Mukayyet Değer	Mukayyet Değer
	Senetli Alacaklar ve (Alınan Vadeli Çekler)	Mukayyet Değer	Reeskonta Tabi Tutulmuş Değer

⁸ YFRÇ Taslağında tüm alacak ve borçların mukayyet değer ile ölçüleceği ve dönem sonlarında reeskonta tabi tutulacağı öngörülmekte idi. BOBİ FRS'de ise bu uygulamadan vazgeçildiği görülmektedir.

⁹ TFRS 15'e göre 1 yıldan uzun vade, önemli bir finansman unsuru sayılmaktadır.

3.3.2. Şüpheli Alacaklar

TFRS 9’da şüpheli alacaklar için ayrılacak değer düşüklüğü karşılığı konusunda “**Gerçekleşen Kredi Zararı**” yaklaşımı yerine “**Beklenen Kredi Zararı**¹⁰” yaklaşımı benimsenmiştir (TFRS 9.5.5.1). Beklenen kredi zararı yaklaşımına göre daha zarar gerçekleşmeden, mevcut koşullar, benzer nitelikteki finansal araçlarda geçmiş olaylarla ilgili deneyimler vb. gibi gerçekçi tahminler kullanılarak kredi riski değerlendirilmekte ve olası zararlar için **değer düşüklüğü karşılığı** hesaplanmaktadır (Özerhan, 2016: 314-315).

BOBİ FRS’de bu konuda detaylı açıklamalar yer almamakla birlikte **makul bir gerekçe** olması durumunda şüpheli alacaklar için karşılık ayrılacağı belirtilmektedir (BOBİ FRS 9.10).

VUK md.323’e göre ise ancak yasal takipteki veya yasal takibe değmeyecek kadar küçük miktardaki şüpheli alacaklar için karşılık ayrılabilir. Aynı maddede şüpheli alacakların **tasarruf değeri** ile değerlendirileceği belirtilmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde mevzuatın tamamına göre de şüpheli ticari alacaklar için karşılık ayrılması gerektiği görülmektedir. Fark ise hangi alacaklar için karşılık ayrılması gerektiği konusunda oluşmaktadır.

3.4. Mali Borçlar

Tekdüzen Hesap Planında bu başlık altında şu hesap kalemleri yer almaktadır:

- Banka Kredileri
- Çıkarılmış Tahviller

3.4.1. Banka Kredileri

Bankalardan alınan krediler ilk muhasebeleştirmede TFRS 9’a göre **gerçeğe uygun değeriyle** (TFRS 9.5.1.1), BOBİ FRS’ye göre **işlem fiyatıyla** (BOBİ FRS 9.12) MSUGT-VUK’a göre ise **anapara** bedeli üzerinden kayıt altına alınmaktadır. İlk muhasebeleştirmede bu ölçülerin aynı anlama geldiği dikkate alınırsa bir fark olmadığı görülmektedir. Ancak TMS/TFRS ve BOBİ FRS’de finansal varlık edinimi ile ilgili işlem maliyetleri maliyete eklenmektedir. Finansal borçlarda ise bu maliyetlerin borcun değerinden düşülerek muhasebeleştirilmesi gerekir (Akbulut, 2012: 176). MSUGT-VUK’a göre ise maliyetlerin borcun değerinden düşülmesi şeklinde bir uygulama yoktur.

Dönem sonu ise TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye göre **etkin faiz yöntemi ile itfa edilmiş maliyet** üzerinden değerlendirirken, VUK md.285’e göre borçlar **mukayyet değer** ile değerlendirilmektedir. Ancak VUK md. 285’de “mevduat veya kredi sözleşmesine dayanan borçlar **değerleme gününe kadar hesaplanan faizleriyle birlikte** dikkate alınacağı” hükmü yer almaktadır (YÜCEL, 2016: 536).

Yukarıdaki açıklamalar incelendiğinde Banka kredilerinin dönem sonu değerlemesi açısından mevzuat arasında bir fark bulunmamaktadır.

3.4.2. Çıkarılmış (ihraç edilmiş) Tahviller

Çıkarılmış tahviller ihraç eden yönünden bir borçlanma senedir. TFRS 9 ve BOBİ FRS’a

¹⁰ TFRS 9.B.5.5.28-35’de detaylı açıklama yapılmaktadır.

göre hem ilk muhasebeleştirmede hem de dönem sonunda banka kredileri ile aynı şekilde kayıt altına alınır.

VUK md.286'ya göre ise tahviller hem ilk muhasebeleştirmede hem de dönem sonunda nominal (itibari) değerleri ile değerlendirilir. Bu değer tahvilin üzerinde yazılı değer olup vade sonunda tahvil sahibine ödenecek olan anaparadır. Tahvilin muhasebe kayıtları ve itfa planı tahvilin nominal değeri esas alınarak yapılmaktadır (YÜCEL, 2016: 541).

Banka kredilerinin ve çıkarılmış tahvillerin değerlendirilmesi konusunda mevzuatlarda yer alan hükümleri aşağıdaki tablodaki şekilde özetleyebiliriz:

Tablo 7: Banka Kredileri ve Çıkarılmış Tahvillerin Değerleme Hükümleri

		İlk Muhasebeleştirme	Dönem Sonu Değerleme
TFRS 9		Gerçeğe uygun değer (işlem maliyetleri düşülmüş)	İtfa edilmiş maliyet
BOBİ FRS		İşlem fiyatı (GUD) (İşlem maliyetleri düşülmüş)	İtfa edilmiş maliyet
MSUGT-VUK	Banka Kredileri	Anapara Tutarı (İşlem maliyetleri düşülmüş)	Mukayyet Değer + İşleyen Faiz
	Çıkarılmış Tahviller	İtibari (nominal) değer (işlem maliyetleri düşülmüş)	İtibari Değer

3.5. Senetsiz-Senetli Borçlar

TFRS 9.5.1.1'e göre işletmeler (önemli bir finansman unsuru içermeyen) ticari alacaklar dışındaki bir finansal varlığı veya finansal yükümlülüğü ilk defa finansal tablolara alırken **gerçeğe uygun değerinden** ölçer. Bir piyasası olmayan vadeli finansal araçların gerçeğe uygun değeri "**bugünkü değer**" yöntemine göre bulunacaktır. Bu hükme göre bu grupta yer alan senetli ve senetsiz borçlar TFRS 9 uyarınca ilk muhasebeleştirmede de **gerçeğe uygun (vade farkı arındırılmış)** değeriyle ölçülürken dönem sonlarında ise **etkin faiz yöntemi ile itfa edilmiş maliyet bedeli** ile değerlendirilmektedir. BOBİ FRS'de ise senetli ve senetsiz alacaklarda olduğu gibi bir yıl baz alınacak, bir yıl ve daha kısa vadeli borçlarda vade farkı ayrıştırılmayıp **itibari değeri (üzerinde yazılı)** ile değerlendirilecektir. Bir yıldan uzun vadeli borçlar ise vade farkı ayrıştırılarak **peşin değeri** ile değerlendirilecektir (BOBİ FRS 9.8). VUK uyarınca senetsiz borçlar, senetsiz alacaklarda olduğu gibi ilk muhasebeleştirmede ve dönem sonunda **mukayyet (kayıtlı)** değeriyle değerlendirilir. Senede bağlı borçlar ise ilk muhasebeleştirmede **mukayyet değerle** ve dönem sonlarında ise **reeskonta tabi tutulmuş değer** ile değerlendirilir.

Bunlara ek olarak özün önceliği kavramı gereğince verilen vadeli çekler borç senedi olarak kabul edildiği için borç senetleri ile ilgili hükümler verilen vadeli çeklere de uygulanacaktır.

Tablo 8: Senetli ve Senetsiz Borçlar Değerleme Hükümleri

		İlk Muhasebeleştirme	Dönem Sonu Değerleme
TFRS 9		Gerçeğe uygun değer (vade farkı arındırılmış)	İtfa edilmiş maliyet
BOBİ FRS	1 yıldan az vadeli	İtibari Değer	Mukayyet Değer
	1 yıldan uzun vadeli	Gerçeğe uygun değer (vade farkı arındırılmış)	İtfa edilmiş maliyet
MSUGT-VUK	Senetsiz Borçlar	Mukayyet Değer	Mukayyet Değer
	Senetli Borçlar ve Verilen Vadeli Çekler	Mukayyet Değer	Reeskonta Tabi Tutulmuş Değer

SONUÇ

33

Son düzenlemeler ile birlikte Türkiye’de yürürlükte olan üç farklı muhasebe mevzuatı bulunmaktadır:

- TMS/TFRS: Bağımsız denetime tabi olan büyük şirketler
- BOBİ-FRS: Bağımsız denetime tabi olup büyük şirket kriterlerine uymayan şirketler
- MSUGT-VUK: Bağımsız denetime tabi olmayan şirketler

Bu çalışmada bu üç farklı mevzuatın finansal araçlar ile ilgili hükümleri karşılaştırılmıştır. Tespit edilen önemli farklılıkları şu şekilde özetleyebiliriz:

Finansal araçlar konusu TMS/TFRS içinde dört farklı standart altında incelenmekte olup en kapsamlı hükümler TFRS 9 “Finansal Araçlar” standardında yer almaktadır. TFRS 9 Finansal araçları kullanılan değerlendirme yöntemine göre sınıflandırırken, MSUGT’lerinde herhangi bir sınıflandırma yapılmadığı görülmektedir. MSUGT’lerde bir hesap planı sunulmakta ve hesapların işleyişi açıklanmaktadır. Hesap planında yer alan birçok hesap finansal araç kapsamına girmekte olup bunların değerlendirilmesi ile ilgili hükümlere ise yer verilmemektedir. BOBİ FRS ise TMS/TFRS’de olduğu gibi “Finansal Araçlar” konusunu ayrı bir başlıkta ele almaktadır. Ancak TMS/TFRS’den daha açık, nispeten MSUGT ile uyumlu bir sınıflandırmanın yapıldığı görülmektedir.

Değerleme hükümleri konusunda TMS/TFRS’nin genel yaklaşımının “Finansal Araçlar” ile ilgili standartlarda da korunduğu görülmektedir. Yani mümkün olan durumlarda Gerçeğe Uygun Değer (GUD) yönteminin uygulanması istenmekte, mümkün olmayan durumlarda maliyet ile ölçülmesine izin verilmektedir. Genel itibarla borçlanma araçları (vade içeren) itfa edilmiş

maliyet ile ölçülmektedir. Borçlanma aracı bile olsa eğer vadeden önce elden çıkarılması düşünülüyorsa GUD ile ölçülmesi istenmektedir. MSUGT'lerinde ise değerlendirme hükümleri olmadığından VUK'daki hükümler ile değerlendirme yapılmaktadır. VUK'da genel itibarla maliyet bedeli ile ölçüm esas alındığından TMS/TFRS ile birçok farklılık olduğu görülmektedir. Bu konuda MSUGT'leri ile VUK arasında da bazı durumlarda uyumsuzluk oluşmaktadır. Örneğin VUK hisse senetlerini maliyet bedeli ile takip etmeyi isterken MSUGT'leri değer düşüklüğü durumunda karşılık ayrılmasını istemektedir.

BOBİ FRS'nin ise hazırlanma süreci göz önüne alındığında temelde TMS/TFRS esas alınmış olmasına rağmen MSUGT ve VUK'a uyumlu olmasına çalışıldığı için finansal araçlar konusunda daha az uyumsuzluk bulunduğu görülmektedir. BOBİ FRS'da genel yaklaşım olarak belirlenen kolay olması durumunda GUD ile ölçüm, kolay olmadığı durumlarda ise maliyet yöntemi ile ölçüm anlayışı finansal araçlar konusunda da kendini göstermektedir. Bu nedenle BOBİ FRS finansal araçlar konusunda bazı durumlarda TMS/TFRS hükümleri ile uyumlu iken bazı durumlarda ise MSUGT-VUK ile uyumludur.

KAYNAKÇA

AKBULUT, A. (2012) Karşılaştırması TMS/TFRS-Vergi Uygulamaları ve Sonuçları, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ankara

FİDAN, M.M (2018) “IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması Ve Sınıflandırmada Kullanılan Testler / Kriterler”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi Mart 2018, Sayı: 20(1),ss: 1-27

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/453732>

MALİYE BAKANLIĞI (1994) “ 1 Sıra No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği”, 08.09.1994 tarih ve 22055 sayılı Resmi Gazete

KGK (2017) TMS 16: Maddi Duran Varlıklar Standardı, TMS/TFRS 2017 Seti (İlk yayınlanma: 31/12/2005 tarihli Resmi Gazete)

KGK (2017) Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı -BOBİ FRS (29/07/2017 tarihli Resmi Gazete)

T.C. YASALAR (10.01.1961) 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu, 10703 sayılı Resmi Gazete

GÜCENME GENÇOĞLU, Ü. (2017) “Temel Konularda BOBİ FRS ve TMS/TFRS Karşılaştırması”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim-2017, ss.1-23

http://mufad.org.tr/journal-/index.php?option=com_content&view=article&id=923%3Atemel-konularda-bobi-frs-ve-tmstfrs-karsilastirmasi-&catid=959%3Asayi-76-ekim-2017&Itemid=55&lang=tr

ÖZERHAN, Y (2016) “Yerel Finansal Raporlama Çerçevesi Taslağındaki Ölçümleme Esasları Üzerine Bir Değerlendirme”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 18 (2), 307-336.

<http://dergipark.gov.tr/download/issue-full-file/27339>

ULUŞAN, H. (2009) “Maliye Bakanlığı Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ve Türkiye Muhasebe - Finansal Raporlama Standartları'na Göre Varlık ve Borçları Değerleme Esasları: Bir Karşılaştırma (II)” Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı: 44, Ekim-2009, ss.149-164

http://mufad.org.tr/journal-/index.php?option=com_content&view=article&id=186:maliye-bakanligi-muhasebe-sistemi-uygulama-genel-tebliği-ve-türkiye-muhasebe-finansal-raporlama-standartlarına-göre-varlık-ve-borçları-değerleme-esasları-bir-karşılaştırma-ii&catid=909:sayı-44-ekim-2009&Itemid=55&lang=en

MALİYE BAKANLIĞI (2013) 30/04/2013 tarihli VUK-64/2013-9/ Vadeli Çeklerde Reeskont Uygulaması-2 sayılı sirkü

LAZOL, İ. (2001) Genel Muhasebe, Bursa.

BDO (2018) IFRS In Practice 2018-IFRS 9 Financial Instruments, [https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/IFRS-in-Practice/IFRS-9-Financial-Instruments-2018-\(1\).pdf.aspx?lang=en-GB](https://www.bdo.global/getattachment/Services/Audit-Assurance/IFRS/IFRS-in-Practice/IFRS-9-Financial-Instruments-2018-(1).pdf.aspx?lang=en-GB) (Erişim Tarihi: 20/10/2019)

YÜCEL, A.T. (2016) Genel Muhasebe, Yeni Türk Ticaret Kanunu, Türkiye Muhasebe Standartları, Vergi Kanunları ve Diğer İlgili Kanunlara Göre Güncellenmiş Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulamaları, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, Ocak-2016, İstanbul

SARAÇÖZ, M. (2008) “Sermaye Piyasası Mevzuatınca Dönem Sonu İşlemleri ve Bu İşlemlerin Vergi Mevzuatı Karşısındaki Durumu”, Vergi Dünyası Dergisi, Sayı:328, Aralık 2008 <http://www.vergidunyasi.com.tr/Makaleler/4847>

<https://www.okul.pwc.com.tr/images/uploadfile/content/634275065158809317.pdf> (Erişim Tarihi 15.10.2017)

KİESO, D. E., J. J. WEYGANDT AND T. D. WARFIELD (2014) Intermediate Accounting, Volume 2 (IFRS Edition), John Wiley & Sons, USA